

TALOUSARVIOALOITE 130/2009 vp

Määrärahan osoittaminen hätäkeskuslaitoksen hajauttamisen suunnitteluun

Eduskunnalle

Suomessa hätäkeskukset on koko maassa keskitetty 15 valtiolliseen hätäkeskukseen. Hätäkeskusten päivystäjillä ei ole paikallistuntemusta, mikä on aiheuttanut paljonkin ongelmia ja jopa vaarantanut ihmishenkiä. Suunnitelmat hätäkeskusten keskittämiseksi vielä suuremmiksi yksiköiksi olisi suuri virhe, jota ei pidä missään nimessä toteuttaa. Hätäkeskusuudistus on kokonaisuudessaan sujunut varsin takkuisesti. Alueellisten hätäkeskusten ongelmana on muun muassa ollut se, ettei paikallistuntemus ole aina riittänyt tehtävien hoitamiseen. Hätäkeskuksilla on ollut myös vaikeuksia saada uutta, vakituista henkilökuntaa työn raskauden vuoksi. Osittain työn raskaus johtuu siitä, että paikallistuntemuksen puute vaikeuttaa hätäkeskuspäivystäjien työtä.

Nyt sisäasiainministeriön asettama työryhmä esittää nykyisten 15 hätäkeskuksen supistamista edelleen kuuteen hätäkeskusalueeseen. Uusimaa muodostaisi yhden hätäkeskusalueen, ja muu Suomi jaettaisiin väestömäärältään samansuuruisiin viiteen hätäkeskusalueeseen. Työryhmässä kolme työntekijäjärjestöä on jättänyt esityksestä eriävän mielipiteen. Sisäasiainministeri Holmlundin mukaan uudistuksen tavoitteena on valtion tuottavuusohjelman tavoitteiden toteuttaminen ja palvelun parantaminen. Muutosehdotukseen kuitenkin liittyy suuria riskejä alkaen henkilöstön saatavuudesta, nykyisen henkilöstön valmiudesta siirtyä paikkakunnalta toiselle ja paikallistuntemuksen heikkenemisestä entisestään.

Jo aiemmin ja erityisesti nyt uuden hätäkeskusuudistusehdotuksen myötä kansalaisilta on

tullut runsaasti suoraa palautetta hätäkeskusten palvelun puutteista sekä kuvauksia erilaisista tapauksista, jotka ovat päättyneet huonosti tai joissa on ollut kaikki edellytykset päättyä huonosti hätäkeskuksen toiminnan heikkouden takia. Viime päivinä erilaisilla keskustelupalstoilla ja galupeissa hätäkeskusuudistus on saanut täydellisen tyrmäyksen. Erilaisissa mielipidekyselyissä lähes kaikki vastaajat ovat vaatineet uuden ehdotuksen hylkäämistä, ja kommenteissa on vaadittu koko hätäkeskuslaitoksen keskittämisen purkamista. Viimeisen viikon aikana saamani palaute on ollut täysin hätäkeskusuudistusta vastaan, ja palautteet ovat kertoneet suurista haasteista hätäkeskusten toiminnassa.

Hätäkeskustoiminnan tavoitteena on turvata ihmisten terveys ja henki sekä omaisuuden turva. Hätäkeskustoimintaa varten perustettiin vuoden 2001 alussa sisäasiainministeriön alainen hätäkeskuslaitos. Sitä johdetaan yhdessä sisäasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kesken. Suomessa toteutettiin valtakunnallinen hätäkeskusuudistus vuosina 2001—2005. Hätäkeskuslaitoksen internetsivujen mukaan: "Uudistuksen avulla pyritään luomaan Suomeen tehokas, luotettava sekä avun tarvitsijoita että yhteistyöviranomaisia tasapuolisesti palveleva hätäkeskusjärjestelmä ja näin parantaa turvallisuustasoa entisestään. Hätätilanteessa avunpyyntöjä koskevat ilmoitukset on voitava käsitellä asiantuntevasti ja tehokkaasti sekä ilmoitusten edellyttämät pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen toimenpiteet käynnistää niiden edellyttä-

mällä kiireellisyydellä tasapuolisesti koko maassa vuorokauden ajasta riippumatta." Monin paikoin näin ei ole kuitenkaan käynyt. Erityisesti alueellinen tasavertaisuus ja samantasoisien palvelun periaate eri puolilla Suomea ei ole toteutunut.

Valtion alueellistamispolitiikka on ollut paikoin epäjohtonmukaista. Toisaalta Helsingistä on kalliilla rahalla ja väkisin siirretty virastoja maakuntiin vain muutamien kymmenien työpaikkojen tähden. Samalla on vaarannettu virastojen toiminta, koska Helsingissä olleista työntekijöistä kaikki eivät ole halunneet siirtyä viraston uudelle sijoituspaikkakunnalle, ja toisaalta sen ympäristössä ei aina ole ollut saatavilla tarvittavia osaajia. Uuden rakentaminen ja usein vuosikautia jatkuva päällekkäisten toimintojen ylläpitäminen aiheuttavat myös ylimääräisiä kustannuksia. Ja toisaalta samanaikaisesti maakunnissa on lakkautettu useiden kansalaisille tärkeiden palveluiden toimipisteitä ja keskitetty ne yhä suurempiin yksiköihin isoihin maakuntakeskuksiin. Näin on käynyt muun muassa poliisin, käräjäoikeuksien Kelan ja Verohallinnon osalta. Toimintojen keskittäminen on vienyt palvelut yhä kauemmas valtaosalta kansalaisista, erityisesti harvaan asutulla maaseudulla asuville. Kaikki tämä vaarantaa kansalaisten tasavertaisen kohtelun. Näin on käynyt myös hätäkeskuspalveluiden osalta.

Viime vuoden syyskuussa oikeuskansleri Jaakko Jonkka pyysi ministeriöltä selvitystä hätäkeskusten toimintakyvystä. Oikeuskansleri pyysi selvitystä erilaisista tapauksista, joissa muun muassa ambulanssin tulo on viivästynyt. Jonkalle eivät riittäneet selitykset vain näistä yksittäistapauksista, vaan hän halusi selvittää myös taustalla olevat perusongelmat.

Oikeuskanslerin selvityspyyntöjen lisäksi hätäkeskusselonteon käsittelyn yhteydessä eduskunta on ottanut tiukan kannan siihen, että hätäkeskusten ongelmat on ehdottomasti ratkaistava kansalaisten turvallisuuden takaamiseksi. Eduskunnassa käsitellyn hätäkeskusselonteon mukaan keskeiset ongelmat liittyvät erityisesti henkilöstön riittävyyteen ja saatavuuteen, tietojärjestelmän viivästymiseen ja puutteisiin, yhtenäis-

ten toimintamenetelmien vakiintumattomuuteen sekä määrärahojen tasoon. Erityisesti maaseudun ja muutenkin harvaan asuttujen alueiden hälytyspalvelut ovat selkeästi heikentyneet ja vaarantavat siten jo turvallisuuden ja avun saamisen kohtuullisessa ajassa. Koko pelastusjärjestelmämme on pystyttävä palvelemaan kansalaisia paikasta ja ajasta riippumatta koko maassa.

Nyt sisäasiainministeriön asettamaa hätäkeskusuidistusta käsiteltyä työryhmää johtaneen valtiosihteerin Antti Pelttarin mukaan ehdotus pitää sisällään myös työtapojen yhtenäistämistä ja tietojärjestelmien uudistamista. Nämä ovat sinänsä kannatettavia kehityskohteita, mutta ne eivät yksinään riitä poistamaan paikallistuntemuksen puutetta ja osaavan henkilöstön saatavuutta. Keskeisin ongelma nykyisten hätäkeskusten toiminnassa on ollut keskittämisen myötä tullut paikallistuntemuksen puute ja siitä seuranneet lukuisat virheet avun toimittamisessa perille, asiantuntevan ja ammattitaitoisen henkilöstön saaminen keskitettyihin yksiköihin sekä hätäkeskuslaitoksen johtamisjärjestelmän puutteellisuus.

Koko hätäkeskusten jo nyt tehty keskittäminen tulisi vahvasti kyseenalaistaa ja selvittää mahdollisuudet paluuseen kohti pienempiä ja paikallisempia hätäkeskuksia. Tietojärjestelmien kehittämällä, hankintojen keskittämällä ja muilla toimintatapojen kehittämällä voitaisiin saavuttaa vähintään yhtä merkittäviä säästöjä kuin nyt suunnitelluilla keskittämiskäin. Samalla voitaisiin turvata hyvän paikallistuntemuksen avulla kansalaisille hyvät ja turvalliset hätäkeskuspalvelut. Paikalliset hätäkeskukset voivat toimia muiden viranomaisten kanssa samoissa tiloissa, kuten poliisin, palolaitosten ja terveydenhuoltolaitosten yhteydessä. Näin voidaan säästää myös kiinteistökustannuksissa. Eräänä keskeisenä perusteluna keskittämisen jatkamiselle on ollut henkilöstön saamisen turvaaminen. Ainoastaan Uudellamaalla näin saataisi käydäkin. Sen sijaan täysin selvittämättä on se, miten kyettäisiin hyödyntämään jo lähellä eläkeikää olevien poliisien, palomiesten ja sairaanhoitajien ammattitaitoa hätäkeskustoiminnassa. He eivät välttämättä kykene enää toimimaan kenttätöissä, mut-

ta hätäkeskustyöhön heillä olisi rautainen ammattitaito ja kokemus. Hätäkeskusuudistusten yhteydessä on luvattu turvata ihmisten terveys, henki ja omaisuuden turva, mutta nämä lupaukset ovat jo osittain jääneet toteutumatta jo tehtyjen hätäkeskusten keskittämisten vuoksi. Ja nyt valmisteilla oleva hätäkeskusuudistus tulee entisestään lisäämään riskejä ihmisten turvallisuuden kannalta.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

Helsingissä 25 päivänä syyskuuta 2009

Pertti Hemmilä /kok

että eduskunta lisää valtion vuoden 2010 talousarvioon momentin 26.30.02 perusteluihin maininnan, että momentin määrärahasta saa käyttää 500 000 euroa hätäkeskuslaitoksen hajauttamismahdollisuuksien selvittämiseen ja hajautetumman hätäkeskuslaitoksen toiminnan tehostamismahdollisuuksien löytämiseen.